

Skilabesti máttin at stýra nýtslu av fiskastovnunum:

Smáar skipakvotur sum frítt kunnu seljast

Okkum tørvar tiltøk, sum tryggja skilagóða búskaparliga nýtslu av fiskastovnunum og umframt at tryggja flotanum eitt gott og trygt búskaparligt støði.

Skilabesti máttin til tess at stýra okkara nýtslu av fiskastovnunum er at hava smáar skipakvotur, sum frítt kunnu seljast. Ein slík skipan tekur ikki hugin frá fiskimonnum at fiska ella teirra sjálvsálit, sum so mangar aðrar skipanir kunnu gera.

Tvørturímóti stimbrar og eggjar hon á ein slíkan hátt, at tað fæst frægasta privatbúskaparliga og frægasta samfelagsbúskaparliga úrlitið burtur úr fiskastovnunum og framleiðsluamboðunum. Sloppið verður undan einum skrivibordsveldi, sum meira ella minni ger av, hvør sleppur at fiska, hvussu fiskast skal, og nær og hvat, ið er loyvt at fiska, sigur Andras Kristiansen m.a. í niðurstøðu síni í greinini, hann hevur í bókini »Fiskirannsóknir«. Vit hava endurprentað hesa grein í tveimum undanfarnum bløðum og prenta seinasta partin í dag.

Avgjöld á veiðuna

Búskaparfrøðingar hava ofta vist á, at eitt avgjöld ella eggjandi umstøður at virka undir. Vanliga verður fært fram, at fyrirminirnar við avgjöldum sum reguleringstiltaki eru, at sjálv skipanin ikki leggur forðingar í vegin fyri, at røtt teknologi verður brúkt at fiska við, t.v.s. skipastødd, reiðskapur o.l. Eftir at avgjöldini eru ásett, kunnu menn finna fram til, hvussu teir sjálvir fáa sum frægast burtur úr við verandi avgjöldum, t.v.s. velja skipaslag, fiskihátt o.l.

Tó kunnu tað vera viðurskipti, sum gera, at tað er ivasamt, um tað í veruleikanum er soleiðis, t.d. av politiskum avgerðum. Eitt domi skal verða tikið fram. Sermerkt fyri fiskivinnuna eru tær ofta skiftandi umstøðurnar, hon virkar undir. Serliga eru tað broytingarnar í fiskastovnunum og marknaðarviðurskiptunum, sum ávirka mest. Ein hjálp til tess at standa ímóti hesum broytingunum er ein fjølbroyttur fiskiflota; við honum er tað skjøtari og lættari at laga seg nýggjum viðurskiptum.

Ein fjølbroyttur flota hóskar eisini best til bygdastrukturin og ger tað betur møgulegt at spjaða virksemin runt um í landinum, umframt at tað gevur monnum møguleikar at fiska á tann hátt, teimum dæmar best og hóskar.

Ein reguleringsskipan, sum er grundað á avgjöld, kann avskepla henda strukturin. Avgjöldini verða sett eftir tí teknologi, sum gevur mest, og tað kann møgulega ávirka valið av teknologi og skipaslagi. Hetta kundi givið okkum ein meira einsháttadan fiskiflota. Fyri at sleppa undan hesum hevði verið neyðugt at sett avgjöldini ymisk fyri ymiska teknologi, men verður tað gjørt, er ein av fortreytnum fyri at brúka avgjöld sum reguleringshjálpi burtur.

Í staðin verður teknologi og fiskiháttur tá fyri ein stór part avgjörð umsitingarliga og ikki av vinnuni sjálvari.

Skipakvotur

Síðsta reguleringstiltakið, sum verður viðgjørt í hesi greinini, er tað, vit hóskandi kunnu nevna skipa-

kvotur. Áhugin fyri hesum reguleringsháttinum kom fram fyrri um 10 árum síðani og er viðgjörður í nógvum bókum og ritgerðum t.d. Christy (1973b), Moloney and Pearse (1979), Scott (1979), Crutchfield (1979), Stokes (1979), Cunningham (1980, 1981), Clark (1980), Frost og Løkkegaard (1981), Cunningham (1983), Doucet (1984), Cunningham et.al. (1985), Frost (1985) og Hannesson (1985).

Skipanin byggir á, at ávisir fiskimenn/skip hava rættindi at fiska eina avmarkaða nøgd (kvotu) av fiski. Samanlagt kunnu allar kvoturnar møgulega svara til eina ávísu veiðunøgd, og møguleikar skulu vera fyri frítt at kunna selja øðrum partar av kvotuni ella alla kvotuna. Tær einstøku kvoturnar skulu vera smáar, so eitt skip skal hava fleiri av teimum fyri at fáa eina ársvinnu. Hetta hevði kunnað elvt til ein virknan marknað fyri kvotum, og møguleikarnir hjá hvørjum einstøkum fiskimanni at laga seg til tað drift, honum best dæmar og hóskar, høvdu verið betri. Við tíð-

Neyðugt er, at allir partar: vinnan, umsiting og politikarar eru hugaðir fyri nýskipanum, hava hugflog at finna fram til væl virkandi loysnir, og ikki minst hava vilja og dirvi at seta tær í verk, skulu vit bota um støðuna hjá fiskastovnunum og fiskivinnuni. sigur Andras Kristiansen

ini hevði hetta havt við sær, at fiskurin varð veiddur við tí veiðuhátti og teknologi, sum gevur mest av sær bæði til vinnuna og til samfelagið.

Tað, sum sermerkir og er tann stóri fyrirminurin við skipakvotum, er, at tann grundleggjandi orsøkin til ovuriløgur og búskaparligt vitloysi verður gjørd til einkis. Eigarin av eini kvotu veit, at hann hevur rætt at fiska sína kvotu, (t.v.s. ta nøgd hann hevur fingið tillutaða ella hevur keypt rættindini til), men tó heldur ikki meir. Hetta eggjar hann til og gevur honum møguleikar fyri, at leggja raksturin soleiðis til rættis, at hann fær sum frægast burturúr. Tað henta við hesi skipanini er, at hetta samstundis eisini forir við sær, at fiskastovnarir verða troyttir samfelagsbúskaparliga skilagott; skipanin stimbrar til skilagóðar iløgur og rakstur av skipunum, heldur enn til ovurnýtslu og oyðsl av samfelagsvirðum.

Ein tann kendasti og mest brúkti hátturin at regulera fiskastovnarir við er, at roynt verður á

ymiskskan hátt at fyrirbyrgja, at veiðan fer upp um eitt hámark (TAC), sum fiskifrøðingar hava mælt til. Pope (1982) og Hoydal (1984) geva eina lýsing av, hvussu fiskifrøðingar koma fram til hetta hámarkið. Ein skipan við skipakvotum kann uttan stórvegis trupulleikar lagast til henda framferðarháttin. Latin verða loyvi, sum samanlagt svara til eina tilmælda hámarksveiðu. Um tað nú seinni visir seg, at ov stór nøgd er loyvd, kunnu myndugleikarnir keypa ein part av kvotunum aftur. Er har aftur ímóti ov litið av kvotum latið, kunnu myndugleikarnir selja/lata nakrar krónur afturat. Sostatt skuldi tað kunnað latið seg gjørt at skipa so fyrri, at tann mest hóskandi nøgðin av fiski verður veidd.

Býtið av skipaskvotum

Á hvønn hátt kvoturnar verða latnar vinnuni, er avgerandi fyri, hvør ið fær ágóðan av tí munandi

